

LIETUVOS TSR ISTORIJOS LITERATŪROS LEIDIMAS 1940—1967 m.
(Statistinės medžiagos apžvalga)

ALA MIEŽINIENĖ

Lietuvos TSR istorijos literatūra, išleista respublikoje Tarybų valdžios metais, rodo žymius tarybinio Lietuvos istorijos mokslo pasiekimus ir didelį istorinių tyrinėjimų užmojų. TSKP XXII suvažiavimo priimtoje Programoje pabrėžiama, kad istoriniai tyrinėjimai yra vienas svarbiausių visuomenės mokslų uždavinių išplėstinės komunizmo statybos laikotarpiu. Istorijos mokslas turi sudaryti „mokslinį pagrindą vadovauti visuomenės vystymuisi“¹. TSKP Programoje ir TSKP XXIII suvažiavimo medžiagoje nurodomos įvairių istorijos mokslo sričių mokslinio tiriamojimo darbo gairės, pabrėžiamas svarbus istorijos mokslo vaidmuo komunistiniame darbo žmonių auklėjime. TSKP CK nutarime „Dėl priemonių dar labiau išvystyti visuomenės mokslams ir pakelti jų vaidmeniui komunizmo statyboje“ sakoma, kad reikia žymiai pagerinti mokslinę informaciją istorijos mokslų srityje ir „išvystyti platų mokslinį ir masinį propagandinį darbą, paėmus jo pagrindą TSKP XXIII suvažiavimo nutarimus“².

Lietuvos istorijos mokslo vystymasis, tarybinės lietuvių istoriografijos pasiekimai neatsiejami nuo tarybinės santvarkos Lietuvoje laimėjimų. Tarybinio Lietuvos istorijos mokslo raida apibendrinta istoriografiniuose tyrinėjimuose³, kuriuose apibūdin-

ta gausi Tarybų Lietuvoje sukurta istoriografija, išryškinta jos problematika, parodytos pagrindinės Lietuvos istorijos mokslo vystymosi kryptys ir svarbiausi dėsningumai. Tačiau ne visiems čia paminėtiems klausimams nušviesti sukaupta ir panaudota visa reikalinga medžiaga.

Sio straipsnio tikslas — pateikti apžvalgą pagrindinių Lietuvos TSR istorijos literatūros leidimo statistikos duomenų, kurie įgalins nauju aspektu įvertinti Lietuvos istorijos mokslo vystymosi rezultatus. Lietuvos istorijos knygų leidimo statistinės žinios kartu su kita istoriografine medžiaga padeda išaiškinti svarbius Lietuvos istorijos mokslo raidos klausimus ir pilniau nušviesti istoriografijos Tarybų Lietuvoje pasiekimus.

Tarybinis Lietuvos istorijos mokslas kūrėsi Tarybų šalyje po Didžiosios Spalio socialinės revoliucijos. Pirmieji Lietuvos istorikai-marksistai V. Mickevičius-Kapsukas ir Z. Aleksa-Angarietis, tada gyvenę ir dirbę TSR Sąjungoje, savo veikaluose padėjo pagrindus daugeliui problemų išaiškinti, mokslškai įvertino daugelį faktų bei įvykių, susijusių su revoliuciniu judėjimu Lietuvoje. 1917—1940 metų laikotarpiu įvairiose Tarybų šalies mokslo įstaigose buvo išsamiai tyrinėjama Lietuvos

¹ Tarybų Sąjungos Komunistų partijos Programa, priimta TSKP XXII suvažiavime. V., 1961, p. 102.

² Dėl priemonių dar labiau išvystyti visuomenės mokslams ir pakelti jų vaidmeniui komunizmo statyboje (TSKP CK nutarimas).— „Tiesa“, 1967, rugpjūčio 22.

³ Gaigalaitė A. Lietuvių tarybinė istoriografija.— Kn.: Mokslas Tarybų Lietuvoje. V., 1961, p. 90—103; Юргинис Ю. М. Итоги и перспективы развития исторической науки в Литве.— «История СССР», 1962, № 3, с. 220—221.

istorija. Pavyzdžiui, prie Baltarusijos TSR Mokslių akademijos buvo įkurtas Lietuvos istorijos sektorius, nagrinėjęs ne vieną mūsų respublikos istorijos problemą. Žinomi yra Baltarusijos TSR akademiko S. Matulaičio paruošti darbai, kurių svarbiausias yra skiriamas 1863 m. valstiečių sukilimui Lietuvoje. Ta pačia tema 1937 metais paskelbė savo darbą Leningrado universiteto profesorius S. Dranicynas. Feodalinio laikotarpio Lietuvos istoriją tuo laikotarpiu tyrinėjo istorikai V. Pičeta, V. Pašuta ir kt. 1917—1940 metais Maskvoje, Leningrade, Minske, Smolenske, Voroneže išleista nemaža veikalų, marksistiškai nušviečiančių atskirus Lietuvos istorijos etapus. Šie darbai daugiausia ir sudarė pagrindą istorijos mokslo vystymuisi Tarybų Lietuvoje.

1940 metais atitekęs Tarybų Lietuvos istorikams buržuazinės istoriografijos palikimas negalėjo jų patenkinti nei mokslinių, nei naujo gyvenimo keliamų uždavinių atžvilgiu. Tad tarybiniam istorijos mokslui teko iš naujo tyrinėti Lietuvos praeitį, teisingai remiantis marksistine metodologija, įvertinti istorijos faktus, iškeliant svarbiausius, pažangius momentus.

Lietuvos TSR istorijos tyrimo užmojų Tarybų Lietuvoje ir šioje srityje atliktą darbą gana akivaizdžiai nusako skaičiai — 1940—1955 m. laikotarpiu buvo išleistos 85 pavadinimų knygos, bendru 910 200 egzempliorių tiražu, kurių bendras puslapių skaičius viršija septynis tūkstančius. Literatūros leidimą pamečiui parodo ši lentelė⁴:

Metai	Pavadinimų skaičius	Puslapių skaičius		Iš viso			Vidutinė knygos apimtis puslapiais	Vidutinis knygos tiražas
				pavadinimų	puslapių	egzempliorių		
1940	2	32	35 000	26	750	402 400	30	15 477
1941	4	107	75 000					
1942	4	138	22 200					
1943	13	345	259 000					
1944	3	128	11 200					
1945	3	123	90 200	31	2 418	317 300	78	10 238
1946	5	529	57 600					
1947	7	334	65 200					
1948	10	983	70 200					
1949	6	449	34 100					
1950	2	224	9 000	28	3 943	190 500	141	6 804
1951	3	172	15 000					
1952	2	183	10 000					
1953	3	515	21 000					
1954	7	950	67 000					
1955	11	1899	68 500					
Iš viso:	85	7111	910 200	—	—	—	84	10 708

⁴ Duomenys surinkti ir lentelės sudarytos, remiantis LTSR Knygų rūmų išleista suvestine bibliografija: Lietuvos TSR spauda. Valst. suvestinė bibliografija. 1940—1955. T. I. Kn. 1. V., 1962. 816 p.

Skyriai: Lietuvos KP istorija, p. 47—49; Lietuvos TSR istorija, p. 78—86. 1956—1968 m. statistika sudaryta pagal atitinkamų „Knygų metraščių“ skyrių medžiagą. Į statistiką neįtrauktos įvairios anketos ir programos, atspaudai iš periodinių ir kitų leidinių, disertacijų autoreferatai, Lietuvos TSR Politinių ir mokslinių žinių sklaidimo draugijos ir kt. paskaitos, atspausdintos dauginamaisiais prietaisais, bukletai apie atskirus miestus ir pan.

Atkūrus Tarybų valdžią Lietuvoje, 1941 metais buvo įsteigtas Lietuvos TSR Mokslų akademijos Istorijos institutas, turėjęs uždavinį organizuoti ir vykdyti sistemingą Lietuvos istorijos tyrinėjimą. 1940—1941 metais pradėta leisti literatūrą įvairiais Lietuvos TSR istorijos klausimais. Masiniu tiražu (30 000 egz.) išėjo leidiniai apie Lietuvos Liaudies pagalbos sąjungą (MOPR). Taip pat masiniu tiražu (po 20 000 egz.) išleisti K. Poželos „Atsiminimai“ ir V. Kapsuko parašytos R. Čarno ir K. Giedrio biografijos (jų leidimas pakartotas 1947 metais mažesniu tiražu). Šiais leidiniais pradėdamos revoliucinio judėjimo istorijos Lietuvos tyrimas.

Tačiau prasidėjęs Didysis Tėvynės karas sutrukdė išvystyti platesnę veiklą šioje srityje.

Didžiojo Tėvynės karo metu literatūra Lietuvos TSR istorijos klausimais buvo leidžiama Tarybų Sąjungoje, daugiausia Maskvoje. Į Tarybų Sąjungą pasitraukę Lietuvos istorikai išleido ten mokslinius darbus apie Lietuvą praeitį. Šios literatūros yra dvejopas pobūdis: vieną jos dalį sudaro J. Žiugždos, P. Pakarklio, K. Sidaravičiaus ir kitų istorikų tyrinėjimai, kuriuose atskleidžiama ilgaamžė lietuvių tautos kova prieš vokiškuosius grobikus praeityje, lietuvių—rusų tautų bendradarbiavimo ir draugystės tradicijos ir t. t.; kitą — 1941—1944 m. istorinės literatūros — dalį sudaro leidiniai, kuriais dabar galima pasinaudoti kaip šaltiniais to laikotarpio Lietuvos istorijai tirti. Tai lietuvių tautos atstovų mitingo Maskvoje medžiaga, A. Sniečkaus, M. Gedvilo, J. Karvelio, A. Bieliausko kalbos per radiją ir kt. Visą karo metais Tarybų Sąjungoje išleista Lietuvos TSR istorijos literatūra skiriama vokiškiems fašistams demaskuoti ir parodyti Tarybų Lietuvos ūkinio bei kultūrinio gyvenimo laimėjimams pirmaisiais Tarybų valdžios metais (1940—1941). Nė didelės apimties leidiniai (kalbos mitinguose, per radiją ir t. t.) buvo leidžiami masiniais 20 000—50 000 egzempliorių tiražais, siekiant juos kuo plačiau paskleisti

ne tik Tarybų Sąjungoje gyvenančių lietuvių tarpe, bet ir hitlerinukų okupuotoje Lietuvoje. Vidutinis istorinės literatūros leidinių tiražas viršijo 15 000 egzempliorių.

Tarybų Lietuvos istorikai, tuoj po karo pradėję aktyvią veiklą, rūpinosi nušviesti visų Lietuvos istorijos laikotarpių svarbiausias problemas, sukaupti ir atskleisti naujus istorinius šaltinius bei faktus.

1946 metais, atkūrus Lietuvos TSR Mokslų akademiją, Istorijos institutas, kartu su respublikos aukštųjų mokyklų istorijos katedromis, taip pat 1946 m. įsteigtas Lietuvos KP(b) CK Partijos istorijos institutas pradėjo vykdyti didelę Lietuvos istorijos tyrimo programą.

1945—1949 m. išleidžiamų istorinės literatūros knygų skaičius nuosekliai didėjo. Per tą penkmetį buvo išleista knygų daugiau, negu 1940—1944 m. Svarbiausias rodiklis, apibūdinantis 1945—1949 m. istorinę literatūrą, yra smarkiai padidėjęs vidutinė knygos apimtis, kuri tuo laikotarpiu buvo beveik dvigubai didesnė už vidutinę ankstesnių metų istorinių knygų apimtį. Per pokarinių penkmetį išleista daugiau mokslinių tiriamųjų istorijos darbų ir mažiau masiniam skaitytojui skirtų leidinių. Tuo paaiškinamas ir knygų tiražo sumažėjimas 1945—1949 m. iki 10 000—11 000 egzempliorių vienam leidiniui.

Šio laikotarpio istorinei literatūrai būdingi atskiri istoriniai tyrinėjimai įvairia tematika. Tais metais išleisti J. Žiugždos ir P. Pakarklio darbai apie lietuvių—rusų tautų draugystę istorijos raidoje, prūsus ir jų nukariavimą bei padėtį ordino valdžioje, reakcingą katalikų bažnyčios vaidmenį Lietuvos istorijoje. Šiuo metu pasirodė pirmi veikalai, kuriuose nagrinėjami vokiškųjų fašistų nusikaltimai Lietuvoje karo metu. Kelios knygutės žydų kalba pasakoja apie mirties stovyklas Kauno fortuose, geto kalinių gyvenimą ir kovą. Lietuvos KP(b) CK Partijos istorijos institutas išleido Lietuvos KP karo metų atsišaukimų rinkinį ir t. t.

1950—1955 m. laikotarpiu Lietuvos istorijos moksle įvyko žymių poslinkių,

kuriuos iliustruoja svarbiausi istorinės literatūros leidimo rodikliai. Ypač spartus Lietuvos istorijos literatūros produkcijos augimas prasidėjo 1954—1955 metais. Tarybų Lietuvos penkioliktosioms metinėms paruošta daug darbų, apibendrinančių respublikos nueitą socializmo kūrimo kelią.

1950—1955 m. žymiai padidėjo vidutinė išleidžiamų Lietuvos TSR istorijos literatūros knygų apimtis. Palyginti su pirmojo pokarinio penkmečio vidutine šių knygų apimtimi, ji padidėjo apie du kartus, o palyginti su 1940—1944 m. knygomis — beveik penkis kartus. Vidutinis 1950—1955 m. Lietuvos istorijos veikalų tiražas siekė 6,8 tūkst. egzempliorių. Tai pakankamas tiražas bet kuriai specialiajai literatūrai respublikoje. Apie 1950 metus respublikos

pų buvo pervertinami iš marksistinių pozicijų. Monografinio pobūdžio darbai laikinai atidedami, kaupiama nauja medžiaga.

Respublikoje vis platesnį mastą įgauti gilūs, moksliniai Lietuvos istorijos tyrinėjimai, nors tuo metu išleistoje istorinėje literatūroje atsispindėjo ir kai kurios asmenybės kulto laikotarpio klaidos. 1950—1955 m. ypač sustiprėjo istorikų kadrai, nes respublikos aukštosios mokyklos išleido pirmąsias tarybinių istorijos specialistų laidas.

1940—1955 m. Lietuvos istorijos mokslo pasiekimai ir pagrindiniai vystymosi veiksniai nulėmė svarbiausius Lietuvos istorijos literatūros leidimo bruožus 1956—1967 m. laikotarpiu. Tai parodo ir statistiniai duomenys:

Metai	Pavadinimų skaičius	Puslapių skaičius	Iš viso.			Vidutinė knygos apimtis	Vidutinis knygos tiražas	
			pavadinimų	puslapių	egzempliorių			
1956	4	643	20 000	95	18 865	641 500	198	6753
1957	13	2670	101 000					
1958	20	4351	118 000					
1959	17	3149	80 000					
1960	41	8252	322 500					
1961	39	9677	348 500	131	31 527	990 200	241	7559
1962	22	5674	156 000					
1963	20	5496	166 600					
1964	27	5741	185 100					
1965	23	4939	134 000					
1966	27	5659	184 000	57	12 372	340 400	214	5972
1967	30	6713	156 400					
Iš viso:	283	62 764	1 972 100				222	6969

mokslo įstaigos pradėjo leisti savo „Mokslo darbus“ ir kitus tęstinius-periodinius leidinius. Sumažėjo nedidelės apimtys brošiūrų skaičius. Vietoje jų skelbiami stambūs moksliniai straipsniai tęstiniuose ir periodiniuose leidiniuose.

1953 m. rankraščio teisėmis pasirodė „Lietuvos TSR istorijos“ I tomo variantas. Ruošiant pirmąjį tarybinį Lietuvos istorijos kursą, dalyvavo stipriausios respublikos istorikų jėgos, kurių tuo metu buvo nedaug. Daugelis faktų, problemų ir princi-

Tik per penkmetį (1956—1960 m.) išleista daugiau istorinės literatūros veikalų, negu per praėjusius penkiolika metų. Vidutinė knygos apimtis 1956—1960 m. yra maždaug 200 psl., o 1940—1955 m. maždaug 85 psl. Leidinio tiražo vidurkis svyruoja tarp 6—7 tūkst. egz., pasiekdamas 10 tūkst. egz. populiariajai masinei knygai ir maždaug 3 tūkst. egz.— moksliniams darbams.

1961—1967 metų laikotarpiu dar labiau didėja išleidžiamų knygų skaičius, jų

apimtis ir tiražas. Toliau leidžiami stambūs moksliniai veikalai (monografijos ir teminiai šaltinių rinkiniai), memuarinė ir populiarioji literatūra.

1956—1967 m. laikotarpiu išleista įvairios tematikos istorinių monografijų ir apibendrinamųjų istorinių tyrinėjimų, išvystyti nauji istorinės literatūros žanrai ir nauja problematika. Pavyzdžiui, ryšium su Lietuvos Komunistų partijos ir proletarinės revoliucijos Lietuvoje keturiasdešimtmėčiui išleista daug istorinių darbų šiems įvykiams nušviesti, taip pat nemaža atsiminimų apie praeities revoliucines kovas, Didžiojo Tėvynės karo metus ir kt. Iki 1955 metų tarybinės istorinės-memuarinės literatūros, liečiančios Lietuvą, beveik nebuvo. Ypač pagrausėjo istorinė literatūra masiniams skaitytojui. Ruošiantis Tarybų Lietuvos dvidešimtmėčiui, išleista visa serija darbų apie Lietuvos ūkio, kultūros, mokslo pasiekimus socializmo laikotarpiu. Tuo būdu ir šio, mažai tyrinėto socializmo kūrimo Lietuvoje laikotarpio istorijos istoriografija žymiai pasipildė naujais darbais.

Tarybinės istoriografijos pasiekimai, tyrinėjant Lietuvos istoriją, visus jos laikotarpius nuo seniausių laikų iki mūsų dienų, ryškiausiai atsispindėjo Istorijos instituto paruoštame akademiniam trijų tomų Lietuvos istorijos leidinyje⁵. Šis kapitalinis veikalas turėjo didelę reikšmę tolesniam Lietuvos istorijos mokslo vystymui. 1958 m.

leidinio pirmasis tomas buvo atžymėtas Valstybine premija.

1958 metais Istorijos institutas išleido sutrumpintą Lietuvos istorijos kursą viena knyga⁶ — mokslo priemonę vidurinių mokyklų istorijos mokytojams, aukštųjų mokyklų studentams ir plačiai visuomenei, besidominti Lietuvos praeitimi. Plataus Lietuvos TSR istorijos kurso pagrindu buvo parengtas vadovėlis vidurinėms mokykloms⁷, 1965 m. išleista mokslo priemonė Lietuvos TSR istorijai dėstyti⁸. Taigi per 20 Tarybų valdžios metų paruošti kapitaliniai Lietuvos istorijos kursai.

Istorijos institutas parengė ir išleido seriją svarbių dokumentų rinkinių. Stambiausias jų „Lietuvos TSR istorijos šaltiniai“⁹ — vienintelis tokio pobūdžio ir tokios apimties visoje Lietuvos istorijos istoriografijoje. Dabartiniu metu išleisti keturi šio kapitalinio darbo tomai.

Be šių apibendrinamojo pobūdžio rinkinių, įvairios Lietuvos TSR istorijos mokslo įstaigos išleido stambių dokumentų rinkinių, liečiančių atskiras temas: Lietuvos ir Prūsijos lietuvių valstiečių padėtį įvairiais laikotarpiais¹⁰, 1905—1907 m. revoliuciją¹¹, Lietuvos KP veiklą 1918—1940 m. ir jos kovą prieš hitlerininkus Didžiojo Tėvynės karo metais¹², hitlerinų okupantų ir buržuazinių nacionalistų nusikaltimus¹³ ir kt.

Lietuvos istorijos šaltiniai leidžiami atskirais leidiniais¹⁴ ir serijomis („Acta

⁵ Lietuvos TSR istorija. T. 1—3. V., 1957—1965.

⁶ Lietuvos TSR istorija. Nuo seniausių laikų iki 1957 metų. V., 1958. 519 p.

⁷ Lietuvos TSR istorija. VII—VIII kl. Red. prof. J. Žiugžda. K., 1963. 152 p.; K., 1962. 121 p.; *Jurginis J. ir Pilkauskas Z.* Lietuvos TSR istorija VII—IX klasėms. K., 1967. 74 p.

⁸ Lietuvos TSR istorijos bruožai. Sudarė ir redagavo J. Jurginis. K., 1965. 142 p.

⁹ Lietuvos TSR istorijos šaltiniai. T. 1—4. V., 1955—1961.

¹⁰ Lietuvos inventoriai XVII a. Dokum. rinkinys. Sudarė J. Jablonskis ir M. Jučas. V., 1962. 463 p.; Prūsijos valdžios gromatos, pagraudenimai ir apsakymai lietuviams valstiečiams. V., 1960. 666 p.; Lietuvos valstiečių ir miestelėnų ginčai su dvarų valdytojais. Dokum. rinkinys. D. 1—2. V., 1959—1961.

¹¹ Революция 1905—1908 гг. в Литве. Документы и материалы. Глав. ред. Ю. И. Жюгжда. В., 1961. XXXII, 572 с.

¹² Kovoje prieš hitlerinę okupaciją. Lietuvos KP(b) atsisaukimai Didžiojo Tėvynės karo metu. V., 1948. 189 p.; Lietuvos Komunistų partijos atsisaukimai. T. 1—4. V., 1962—1964.

¹³ Faktai kaltina. Archyviniai dokumentai. Rink. 1—7. V., 1960—1967.

¹⁴ Gedimino laišakai. Parengė V. Pašuta ir I. Štal. V., 1966. 199 p.

historica Lituanica“; „Lituanistinė biblioteka“) ¹⁵.

Lietuvos TSR Mokslų akademijos Istorijos institutas ir Partijos istorijos institutas prie Lietuvos KP CK yra išleidę visą eilę mokslinių darbų, straipsnių ir atsiminimų rinkinių iš 1918—1919 metų revoliucijos ir revoliucinio judėjimo Lietuvoje ¹⁶, lietuvių kultūros istorijos ¹⁷, apibendrinančių turtingą tyrinėjimų medžiagą.

Šių institutų, respublikos aukštųjų mokyklų Lietuvos ir LKP istorijos katedrų tyrinėjamų mokslinių problemų ratą apibūdina didelis skaičius mokslinių veikalų ir monografijų, išleistų tarybiniais metais Lietuvos TSR.

Visą literatūros Lietuvos TSR istorijos klausimais leidimą Tarybų Lietuvoje vaizdžiai parodo suvestinė lentelė:

	1940— 1955 m.	1956— 1967 m.	Iš viso 1940— 1967 m.
Pavadinimų skaičius	85	283	368
Puslapių skaičius	7111	62 764	69 875
Tiražas	910 200	972 100	2 882 300
Vidutinė knygos apimtis	84	222	190
Vidutinis knygos tiražas	10 708	6 969	7 832

Be to, pokario metais ir kitose Tarybų Sąjungos respublikose išieista nemaža tarybinių istorikų veikalų, kuriuose nagrinėjamos įvairių Lietuvos istorijos laikotarpių problemos ir įvykiai (pvz., V. Pašutos, V. Pičetos, D. Pochilevičiaus ir kt. darbai).

Vilniaus Valst. V. Kapsuko universitetas
Bibliotekininkystės katedra

Daug mokslinių tyrinėjimų, svarbių straipsnių ir kitokios medžiagos, skiriamos Lietuvos TSR istorijai, yra nuolat skelbiama mokslinėje periodikoje: LTSR Mokslų akademijos „Darbų“ serijoje „A“, Lietuvos TSR Aukštųjų mokyklų darbų „Istorijos“ ir „LKP istorijos klausimų“ to muose, analogiškuose TSRS Mokslų akademijos institutų ir aukštųjų mokyklų darbuose bei specialiuose žurnaluose „Istorija SSSR“, „Voprosy istoriji“ ir kt.

Tuo būdu, knygų leidimo statistikos apžvalga dar plačiau parodo didelius tyrimų Lietuvos TSR istorijos istoriografijos pasiekimus. Pateiktoji statistinė medžiaga duoda pagrindą konkrečiau apibrėžti svarbiausius lietuvių tarybinės istoriografijos vystymosi etapus, parodyti marksistinio-lenininio Lietuvos istorijos mokslo susiformavimo procesą ir tolesnę jo raidą. Be to, apžvelgiant Lietuvos TSR literatūros leidimą, išryškėja žymios knygų leidimo statistikos respublikoje spragos. Nė viena respublikos mokslo šaka nerenka ir neturi išsamios Lietuvos TSR istorijos literatūros leidimo statistikos. Lietuvos TSR Knygų rūmai, vykdydami spaudos produkcijos apskaitą, istorinės literatūros leidimo duomenų neišskiria iš bendros visuomeninės-politinės literatūros leidimo statistikos. Sudaryti išsamią ir įvairiapusišką Lietuvos TSR istorijos literatūros leidimo statistiką svarbu ne tik įvairiems istoriografijos klausimams pilniau nušviesti, bet ir leidybiniam bei istorijos mokslo tiriamajam darbui organizuoti, įvairiems sociologiniams tyrimams, bibliotekininkystės ir bibliografinės dalykams.

Iteikta
1968 m. spalio mėn.

¹⁵ Kazimiero teisyas (1468 m.). Spaudai parengė, įvadą ir paaiškinimus parašė ist. mokslų d-ras J. Jurginis. V., 1967. 36 p.

Mykolas Lietuvis. Apie totorių, lietuvių ir maskvėnų papročius. Dešimt įvairaus turinio fragmentų. V., 1966. 137 p.

¹⁶ Už socialistinę Lietuvą. Vyr. red. J. Žuigžda, V., 1960. 296 p.; 40 metų. V., 1958. 340 p.; 40 лет пролетарской революции в Литве. Сборник статей. В., 1 1959. 204 с.;

Proletarinė revoliucija Lietuvoje. 1918—1919 metų revoliucinių įvykių Lietuvoje dalyvių atsiminimai. V., 1960. 527 p.; Revoliucinis judėjimas Lietuvoje. Straipsnių rinkinys. V., 1957. 915 p.

¹⁷ Iš lietuvių kultūros istorijos. T. 1—4. V., 1958—1964.

Резюме

Развитие исторической науки в Литве, достижения Литовской советской историографии неразрывно связаны с утверждением советского строя в Литве. Успехи советской исторической науки по истории Литвы обобщены в историографических трудах историков А. Гагалайте, Ю. Юргиниса и др. В упомянутых исследованиях охарактеризована историография по истории Литвы, показана ее проблематика, выявлены основные направления историографии и главные закономерности развития советской исторической науки по истории Литовской ССР.

Целью настоящей статьи является обзор основных статистических данных об издании литературы по истории Литовской ССР в Советской Литве за период 1940—1967 гг. На наш взгляд, эти данные помогут осветить некоторые новые аспекты развития литовской советской историографии. Выявляя вместе с другими историографическими материалами они позволяют точнее установить основные этапы развития советской науки истории Литвы и полнее охарактеризовать ее достижения.

В статье приводятся статистические данные о количестве названий книг по истории Литовской ССР, ежегодно издаваемых на территории Советской Литвы, указываются их общие тиражи, общий объем (общее число страниц) и др.

На основе этих материалов в статье приводятся подытоживающие выводы, во многом дополняющие картину развития литовской советской историографии. Анализ статистических данных еще раз утверждает большие успехи исторического исследования истории республики, достигнутые в Советской Литве. Данные об издании исторической литературы позволяют конкретизировать основные этапы в историографии истории Литовской ССР. Даже краткий обзор статистических материалов показывает большие возможности, которые предоставляет анализ такого рода данных. Этот обзор также свидетельствует о серьезных проблемах в организации и фактическом положении книжной статистики. Ни одно научное учреждение Литовской ССР не располагает статистическими данными об издании литературы по истории Литвы. Книжная палата Литовской ССР в своих статистических сводках, учитывая издание литературы по истории Литвы, не отделяет этих данных от издания общественно-политической литературы в целом.

Составление исчерпывающей и всесторонней статистики об издании литературы по истории Литовской ССР могло бы послужить не только для решения проблем историографии. Оно важно для библиографии, библиотековедения, издательского дела, для различных социологических исследований и т. д.

ON THE PUBLICATION OF LITERATURE ON THE HISTORY
OF THE LITHUANIAN S.S.R. 1940—1967
(Survey of statistic data)

by A. MIEŽINIENĖ

Summary

The development of historical science in Lithuania, the achievements of the Lithuanian Soviet historiography are inseparably linked with the consolidation of Soviet system in Lithuania. The attainments of Soviet historical science in the field of the history of Lithuania are generalized in historiographical works by the historians A. Gaigalaitė, J. Jurginis and others. In the papers referred to a characteristic of the historiography on the history of Lithuania is given, its problems are pointed out, the main trends of his-

toriography and the principal regularities of the development of Soviet historical science in the field of the history of the Lithuanian S.S.R. are brought out.

The aim of this article is to give a survey of the main statistic data on the publication of literature on the history of the Lithuanian S.S.R. in Soviet Lithuania in the period of 1940—1967. In our opinion, these data help in dealing with certain new aspects of the development of Lithuanian Soviet historiography. Together with other

historiographical materials, they help to ascertain the main stages of Soviet historical science in the field of the history of Lithuania more exactly.

The article adduces statistic data on the history of the Lithuanian S.S.R. published annually in the territory of Soviet Lithuania, the total number of copies and their total volume (the number of pages), etc.

On the basis of these materials concluding inferences have been drawn supplementing the picture of the development of Lithuanian Soviet historiography in many respects. The analysis of the statistic data has once again proved great attainments in the historical research on the history of the republic. The data on the publication of historical literature enable us to define concretely the main stages in the historiography on the history of the Lithuanian S.S.R. Even a brief survey of the statistic data shows great opportu-

nities furnished by an analysis of data of this kind. The survey is also indicative of grave problems in the organization and actual state of book statistics. None of the scientific institutions of the Lithuanian S.S.R. disposes of statistic data on the publication of literature on the history of Lithuania. The Book Chamber of the Lithuanian S.S.R. in its statistic compendiums does not separate the data on the publication of historical literature on the history of Lithuania from those on the publication of social-political literature at large.

Working out exhaustive and comprehensive statistics on the publication of literature in the field of the history of the Lithuanian S.S.R. could be of service not only in solving historiographical problems. It is also important for bibliography, library science, publishing, sociological investigation, etc.
